

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY

INSTRUKCE
OHLEDNĚ NĚKTERÝCH
ASPEKTŮ EVANGELIZACE

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA 2007

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

INSTRUKCE
OHLEDNĚ NĚKTERÝCH
ASPEKTŮ EVANGELIZACE

Použité značky a zkratky

DOKUMENTY II. Vatikánského koncilu. PRAHA : ZVON, 1995

- LG Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964)
DV Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum* (18. listopadu 1965)
GS Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965)
UR Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio* (21. listopadu 1964)
AG Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes* (7. prosince 1965)
DH Deklarace o náboženské svobodě *Dignitatis humanae* (7. prosince 1965)

PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

- EN PAVEL VI. Apoštolská exhortace – hlásání evangelia *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975). Praha : Zvon, 1990
FR JAN PAVEL II. Encyklika adresovaná biskupům katolické církve o vztazích mezi vírou a rozumem *Fides et ratio* (14. září 1998). Praha : Zvon, 1999
RM JAN PAVEL II. Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio* (7. prosince 1990). Praha : Zvon, 1994

OSTATNÍ

- AAS *Acta Apostolicae Sedis*
ČBK Česká biskupská konference
DS H. DENZINGER – A. SCHÖNMETZER. *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*
Sch *Sources chrétiennes*

I. Úvod

1. Ježíš Kristus, poslaný od Otce, aby zvěštoval evangelium, volá všechny lidi k obrácení a k víře (srov. Mk 1,14–15), když po svém zmrtvýchvstání uložil apoštolům, aby pokračovali v jeho poslání evangelizovat (srov. Mt 28,19–20; Mk 16,15; Lk 24,4–7; Sk 1,3): „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás.“ (Jan 20,21; srov. 17,18) Skrze církev chce proniknout každou epochu dějin, každé místo na světě, každé společenské prostředí a přijít ke každému člověku, aby všichni byli jedno stádce a jeden pastýř (srov. Jan 10,16): „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu! Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen; kdo však neuvěří, bude zavržen.“ (Mk 16,15–16)

Apoštolové tedy „pod vlivem Ducha Svatého vyzývali ke změně života, k obrácení a k přijetí křtu“, ¹ protože „tato putující církev je nutná ke spáse“. ² Sám Pán Ježíš Kristus, který je ve své církvi přítomen, předchází dílo hlasatele evangelia, doprovází je, následuje ho a působí, že jeho práce je plodná: to, co se událo na počátku, pokračuje v průběhu celých dějin.

Na začátku třetího tisíciletí znovu zaznívá světem pozvání, které Petr – spolu se svým bratrem Ondřejem a prvními učedníky – slyšel od Ježíše: „Zajeď na hlubinu a spusťte síť k lovení!“ (Lk 5,4) ³ A po zázračném rybolovu oznámil Pán Petrovi, že se má stát „rybářem lidí“ (srov. Lk 5,10).

2. Slovo *evangelizace* obsahuje velké bohatství významů. ⁴ V širším smyslu tvoří celé poslání církve dohromady: celý její život totiž spočívá v uskutečňování *traditio Evangelii*, hlásání a předávání evangelia, které je Boží moc a záchrana pro každého, kdo věří (srov. Řím

¹ RM 47.

² LG 14; srov. AG 7; UR 3. Tato nauka se nestaví proti Božímu plánu všeobecné spásy, toho, který „chce, aby se všichni lidé zachránili a (došli) k poznání pravdy“ (1 Tim 2,4). Proto je třeba „mít stále na paměti obě tyto pravdy – skutečnou možnost spásy danou v Kristu všem lidem a nutnou přítomnost církve pro tuto spásu“ (RM 9).

³ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list na závěr jubilejního roku 2000 *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 1. Praha : ČBK, 2001.

⁴ Srov. EN 24.

1,16); a konečně je totožná s Ježíšem Kristem (srov. 1 Kor 1,24). Proto takto chápáná evangelizace směřuje k celému lidstvu. *Evangelizovat* v každém případě neznámá pouze předávat nauku, nýbrž hlásat Pána Ježíše slovem a skutkem, tedy stát se nástrojem jeho přítomnosti a působení ve světě.

„Každý člověk má právo slyšet o Božím dobrém poselství, které se v Kristu zjevilo a darovalo; pouze takto může člověk uskutečnit své vlastní povolání.“⁵ Jedná se přitom o právo, které Pán propůjčil každé lidské osobě. Proto každý muž i žena mohou pravdivě říci se sv. Pavlem: Ježíš Kristus „mě miloval a za mě se obětoval“ (Gal 2,20). Tomuto právu odpovídá povinnost evangelizovat: „Že hlásám evangelium, tím se chlubit nemohu; to je mi uloženo jako povinnost, a běda, kdybych ho nehlásal.“ (1 Kor 9,16; srov. Řím 10,14) Tak se zřetelně ukazuje, že každé konání církve má základní evangelizační rozměr a nesmí být odděleno od úsilí pomoci všem setkat se ve víře s Kristem, neboť v tom spočívá hlavní cíl evangelizace: „Sociální skutečnost a evangelium jsou od sebe neoddělitelné. Tam, kde lidem přinášíme jen poznatky, dovednosti, technické možnosti a nástroje, přinášíme příliš málo.“⁶

3. Dnes však převládá rostoucí zmatek, který mnohé svádí k tomu, aby misijní pověření od Pána (srov. Mt 28,19) nezaslechli a ponechali tak neúčinné. Často se vyskytuje názor, že každý pokus přesvědčovat druhé v náboženských otázkách je omezováním svobody. Je snad jen dovoleno vyložit vlastní pohledy a vyzvat lidi, aby jednali podle svého svědomí, aniž by se jim pomohlo k obrácení ke Kristu a ke katolické víře: říká se, že prý stačí pomoci lidem být lepšími lidmi anebo věrnějšími vlastnímu náboženství; prý stačí vytvořit společenství, která jsou schopna pracovat pro spravedlnost, mír a solidaritu. Podle toho někteří tvrdí, že se nemá hlásat Kristus těm, kteří ho neznají a podporovat jejich příslušnost k církvi, protože je možné být spasen i bez výslovné znalosti Krista nebo formálního začlenění do církve.

⁵ RM 46; srov. EN 53 a 80.

⁶ BENEDIKT XVI. Homilie při mši sv. v Mnichově (10. září 2006): *AAS* 98 (2006), 710.

Tváří v tvář těmto problémům považuje Kongregace pro nauku víry za nezbytné zveřejnit předloženou instrukci. Dokument podává veškerou katolickou nauku o evangelizaci, o níž podrobně pojednává učení Pavla VI. a Jana Pavla II. a jejím cílem je objasnit některé aspekty vztahu mezi misijním úkolem od Pána a respektováním svobodou a náboženské svobody všech lidí. Jedná se přitom o aspekty s důležitými antropologickými, ekleziologickými a ekumenickými důsledky.

II. Některé antropologické důsledky

4. „Věčný život pak je to, že poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista.“ (Jan 17,3): Bůh obdařil člověka rozumem a vůlí, aby ho mohl svobodně hledat, poznávat a milovat. Proto je lidská svoboda dar a výzva, které Stvořitel člověku nabídl. Tento dar se orientuje na jeho schopnost poznávat a milovat to, co je dobré a pravdivé. Nic nedává lidskou svobodu tolik v sázku, jako hledání dobra a pravdy, které vyžaduje souhlas zahrnující v sobě základní aspekty života. To se týká zejména otázky o pravdě spásy, která není v protikladu k myšlení, nýbrž událostí týkající se celé osoby, když se dává Kristu, tedy rozumu, vůli, citů, činnosti a plánů. V tomto hledání dobra a pravdy působí už Duch Svatý, který otevírá a připravuje srdce pro přijetí pravdy evangelia, podle známých slov sv. Tomáše Akvinského: „*Omne verum a quocumque dicatur a Spiritu Sancto est*“.⁷ Je proto velmi důležité si cenit tohoto působení Ducha, které vytváří spojení s pravdou, jež k ní přibližuje srdce a pomáhá lidskému poznání, aby zrálo v moudrosti a s důvěrou se svěřilo pravdě.⁸

V dnešní době se však stále častěji klade otázka, zda je skutečně správné nabízet druhým to, co člověk sám uchovává jako pravdu, aby ji oni sami mohli přijmout. Takové počínání bývá často považováno za útok na svobodu druhého. Pojetí lidské svobody, které je od-

⁷ „Všechno pravdivé, ať je vysloveno kýmkoli, je od Ducha Svatého“: TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Summa theologiae*, I-II, q. 109, a.1, ad 1.

⁸ Srov. FR 44.

dělené od svého nerozlučného spojení s pravdou, představuje „takový relativismus, který neuznává nic za definitivní a jako nejvyšší měřítko nechává platit jen vlastní Já s jeho rozmary a choutkami a pod zdáním svobody se stává pro každého vězením.“⁹ V různých formách agnosticizmu a relativismu, které jsou v současném myšlení rozšířené, „oprávněná různost názorů... ustoupila zmatenému pluralismu, který se zakládá na předpokladu, že všechny názory jsou rovnocenné: a toto je jeden z nejrozšířenějších příznaků nedůvěry k pravdě, který je možno v dnešním světě na všech stranách zjistit. Stejná výhrada se vztahuje i k některým pojetím života, která pocházejí z Východu; v nich se totiž upírá pravdě její vlastní charakter.“¹⁰ Když člověk popře svoji základní schopnost poznávat pravdu a bude skeptický vůči své schopnosti skutečně poznávat to, co je pravdivé, ztratí nakonec právě to, co může jedinečným způsobem uchvátit jeho rozum a okouzlit jeho srdce.

5. Ten, kdo se v této souvislosti domnívá, že se při hledání pravdy může spoléhat jen na vlastní síly, aniž by přiznal, že každý při tom potřebuje pomoc druhého, klame sám sebe. Člověk je... od svého zrození „začleněn do různých tradic, z nichž přijímá řeč a kulturní formaci, ale i rozmanité pravdy, jimž téměř instinktivně věří... Přesto však je v životě člověka mnohem více pravd, jimž prostě věří, než těch, které získává osobním poznáním.“¹¹ Potřeba svěřit se poznatkům, které jsou předávány vlastní kulturou nebo přebírány od druhých, obohacuje člověka jak pravdami, k nimž by sám nemohl dospět, tak i mezilidskými a sociálními vztahy, které přitom naváže. Duchovní individualismus naproti tomu izoluje osobu, brání jí v tom, aby se s důvěrou otevřela druhým – a tak velkodušně přijala a dále předávala ta dobra, která živí její svobodu – a ohrožuje i právo vyjadřovat ve společnosti vlastní přesvědčení a názory.¹²

⁹ BENEDIKT XVI. Promluva při zahájení pastorálního kongresu římské diecéze na téma rodina (6. června 2005): *AAS* 97 (2005), 816.

¹⁰ FR 5.

¹¹ FR 31; srov. GS 12.

¹² Toto právo je uznáno a zachyceno také ve *Všeobecné deklaraci lidských práv* z r. 1948 (č. 18-19).

Pravdy, která dokáže objasnit smysl života a dát mu orientaci, se dosáhne tím, že se člověk s důvěrou odevzdá těm osobám, které mohou garantovat jistotu a autenticitu pravdy: „Schopnost a rozhodnutí svěřit sebe i svůj život nějakému jinému člověku jsou antropologicky jistě jedním z nejdůležitějších a nejvýraznějších úkonů.“¹³ Přijetí Zjevení, které se děje ve víře, náleží k dynamice hledání pravdy, i když k němu dochází na hlubší úrovni: „Zjevujícímu Bohu je třeba prokazovat ‚poslušnost víry‘ (srov. Řím 16,26; Řím 1,5; 2 Kor 10,5–6), jíž se celý člověk svobodně odevzdává Bohu tím, že se ‚rozumem i vůlí plně podřizuje zjevujícímu Bohu‘ a dobrovolně přijímá zjevení, které dal Bůh.“¹⁴ Druhý vatikánský koncil potvrdil povinnost a právo každého člověka hledat náboženskou pravdu a dodává: „Pravdu je však třeba hledat způsobem přiměřeným důstojnosti lidské osoby a její společenské povaze, totiž svobodným bádáním, za pomoci vyučování či vzdělávání, výměny myšlenek a dialogu. Takto jedni druhým vykládají pravdu, kterou našli, nebo o které se domnívají, že ji našli.“¹⁵ V každém případě „pravda nevznáší svůj nárok jinak než silou pravdy samé“.¹⁶ Naproti tomu poctivě vybídnout rozum a svobodu lidské osoby k setkání s Kristem a jeho evangeliem není vnučování, nýbrž oprávněná nabídka a služba, která může učinit vztahy mezi lidmi plodnějšími.

6. Evangelizace může mimo to obohatit nejen ty, na něž se obrací, nýbrž také její nositele, stejně jako i celou církev. Tak může být v procesu inkulturace „všeobecná církev sama obohacována v různých oblastech křesťanského života výrazovými formami a hodnotami... Učí se hlouběji poznávat a vyjadřovat Kristovo mysterium a je povzbuzována ke stálé obnově“.¹⁷ Církev, která od Letnic hlásá univerzalitu svého poslání, totiž přijímá v Kristu nesčetná bohatství lidí všech dob a míst během lidských dějin.¹⁸ Když odhlédneme od

¹³ FR 33.

¹⁴ DV 5.

¹⁵ DH 3.

¹⁶ *Tamtéž*, č. 1.

¹⁷ RM 52.

¹⁸ Srov. JAN PAVEL II. Encyklika adresovaná biskupům, kněžím, řeholním společenstvem a všem křesťanským věřícím při příležitosti výročí jedenácti století

vnitřní antropologické hodnoty, může každé setkání s nějakou osobou nebo konkrétní kulturou odkrýt poklady evangelia, které byly dosud málo viditelné a obohatit konkrétní život křesťanů a církve. I díky této dynamice „apoštolská tradice prospívá v církvi s pomocí Ducha Svatého“.¹⁹

Duch Svatý, který v lůně Panny Marie způsobil vtělení Ježíše Krista, oživuje mateřské jednání církve v evangelizaci kultur. I když je evangelium nezávislé na kulturách, je přece schopno je všechny proniknout, aniž by přitom upadlo do poddanství vůči některé z nich.²⁰ V tomto smyslu je Duch Svatý také hlavní osoba inkultura-ce evangelia. Plodným způsobem vede dialog mezi Slovem Božím zjeveným v Kristu a nehlubšími otázkami, které vycházejí od mnohých lidí a kultur. Tak v průběhu dějin – v jednotě jedné a téže víry – pokračuje událost Letnic, která je obohacována různými jazyky a kulturami.

7. Když člověk sděluje druhým důležité náboženské události a pravdy a pomáhá jim, aby je přijali, je toto jednání nejen zcela v souladu s podstatou lidského procesu dialogu, hlásání a učení, ale odpovídá také jiné důležité antropologické skutečnosti: člověku je vlastní touha dát druhým účast na vlastních dobrech. Už samo přijetí radostné zvěsti s vírou nutí k tomu, aby byla sdělována druhým. Pravda, která zachraňuje život, rozněcuje srdce toho, kdo ji přijímá láskou k bližnímu. Tato láska pohne jeho svobodou, aby předal dál to, co sám zdarma přijal.

I když nekřesťané mohou být spaseni skrze milost, již Bůh dává „cestami, které jsou známy jen jemu“, ²¹ nemůže přece církev nechat bez povšimnutí, že jim na tomto světě chybí jedno velké dobro: poznání Boží tváře a přátelství s Ježíšem Kristem, Bohem s námi. Neboť „není nic krásnějšího, než být nalezen evangeliem, než být nalezen Kristem. Není nic krásnějšího, než poznat ho a předávat druhým

evangelizačního díla svatých Cyrila a Metoděje *Slavorum apostoli* (2. června 1985), č. 18. Řím : Křesťanská akademie, 1985.

¹⁹ DV 8.

²⁰ Srov. EN 19-20.

²¹ AG 7; srov. LG 16; GS 22.

přátelství s ním“.²² Pro každého člověka je zjevení základních pravd²³ o Bohu, o sobě samém a o světě nejvýznamnější dobro; v temnotě bez prožívání pravdy o posledních věcech tkví naproti tomu zlo, které často zapříčiňuje utrpení a mnohdy dramatické formy otroctví. Proto se sv. Pavel nebojí popisovat obrácení ke křesťanské víře jako osvobození od „moci temnoty“ a přijetí „do království svého milovaného Syna. V něm máme vykoupení a odpuštění hříchů“ (Kol 1,13–14). Plné přiznání se ke Kristu, který je pravda, a vstup do jeho církve proto neumenšuje lidskou svobodu, ale povyšuje ji a přivádí k dokonalosti lásky, která je nezištná a plná péče o dobro lidí. Žít ve všeobecném spojení Božích přátel, které vychází ze společenství s životodárným tělem jeho Syna, přijímat od něj jistotu odpuštění hříchů a žít v lásce, která vychází z víry, je nedocenitelný dar. Na těchto dobrech chce církev dávat všem účast, aby tak dosáhli plnosti pravdy, prostředku k dosažení spásy a byli vysvobozeni ve slávě dětí Božích (srov. Řím 8,21).

8. Evangelizace obsahuje také poctivý dialog, který se snaží porozumět argumentům a způsobu vnímání druhých, protože k lidskému srdci se nedostaneme bez nezištného nasazení, lásky a dialogu. Hlásané slovo tedy nestačí pouze vyslovit, nýbrž je také třeba, aby bylo dostatečně přesvědčivé pro srdce příjemce. To vyžaduje, aby se uvažovalo o naději, utrpení i o konkrétní situaci těch, na něž se obrácíme. Za těchto okolností lidé dobré vůle právě v dialogu otvírají své srdce pohotověji a poctivě sdělují své duchovní a náboženské zkušenosti. Takové sdílení, které je charakteristické pro skutečné přátelství, poskytuje cennou příležitost pro svědectví a křesťanské hlásání.

Jako do každé oblasti lidského konání, může se i do dialogu o náboženských otázkách vloudit hřích. Někdy se může stát, že tento dialog není v souladu se svým vlastním cílem, ale podlehe podvodu,

²² BENEDIKT XVI. Homilie při mši sv. na zahájení pontifikátu (24. dubna 2005): *AAS* 97 (2005), 711.

²³ Srov. I. Vatikánský koncil. Věřoučná konstituce *Dei Filius*, 2: „Tomuto Božskému zjevení se připisuje, že to, co na božských věcech není nepřístupné lidskému rozumu, může být poznáno i při současném stavu lidského pokolení všemi bez potíží, s naprostou jistotou a bez přimíšení omylu.“ (srov. TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Summa theologiae* I, q. 1, a. 1 : DS 3005)

sobeckým zájmům nebo domýšlivosti, a tak zůstane dlužen účtu k důstojnosti a náboženské svobodě partnera. Proto „církev přísně zakazuje, aby byl někdo k přijetí víry nucen nebo přiváděn či lákán nepatřičnými způsoby, stejně jako důrazně hájí právo, aby nikdo nebyl od víry odrazován nespravedlivým šikanováním“.²⁴

Původní hybnou silou evangelizace je láska Krista, který chtěl věčnou spásu lidí. Práví hlasatelé evangelia chtějí pouze nezištně předat to, co sami zdarma přijali. „Od samých počátků církve se Kristovi učedníci snažili obracet lidi k vyznávání Krista Pána nikoli násilnými činy, ani úskoky nedůstojnými evangelia, nýbrž především silou Božího slova.“²⁵ Poslání apoštolů – a jeho pokračování v poslání prvotní církve – zůstává pro všechny doby základním modelem evangelizace: toto poslání je často potvrzeno mučednictvím, jak ukazují i dějiny uplynulého století. Právě mučednictví propůjčuje svědkům věrohodnost, protože neusilují o moc nebo zisk, nýbrž o to, aby vydali vlastní život pro Krista. Ukazují světu sílu bez násilí, která je plná lásky k člověku a dává se těm, kdo následují Krista až k úplné oběti vlastního života. Tak křesťané už od počátků křesťanství až do našich dnů trpěli pronásledování kvůli evangeliu, jak sám Kristus předpověděl: „Když pronásledovali mne, budou pronásledovat i vás.“ (Jan 15,20)

III. Některé ekleziologické důsledky

9. Od Letnic byl každý, kdo přijal víru, přijat do společenství věřících: „Ti, kdo jeho [Petrovo] slovo ochotně přijali, byli pokřtěni. A ten den se k nim přidalo na tři tisíce lidí.“ (Sk 2,41) Od začátku se v síle Ducha hlásalo evangelium všem lidem, aby uvěřili a stali se učedníky Krista a údy jeho církve. I patristická literatura obsahuje neustálé výzvy k plnění poslání, které Kristus svěřil svým učední-

²⁴ AG 13

²⁵ DH 11.

kům.²⁶ Všeobecně se používá výraz „obrácení“, aby se poukázalo na nezbytnost přivést pohany do církve. Ale ve svém vlastním křesťanském smyslu znamená „obrácení“ (metanoia) změnu smýšlení a jednání, která vyjadřuje nový, vírou ohlášený život v *Kristu*: jde přitom o neustálé obnovování ve smýšlení a konání, abychom byli stále více jedno s Kristem (srov. Gal 2,20), k čemuž jsou povoláni v první řadě pokřtění. Právě takový je smysl výzvy, kterou vyslovil Ježíš: „Obrátte se a věřte evangeliu!“ (Mk 1,15, srov. Mt 4,17)

Křesťanský duch bude vždy naplněn touhou přivést celé lidstvo ke Kristu v církvi. Včlenit do církve nové údy totiž neznamená rozšířit moc, ale nechat lidi vstoupit do sítě přátelství s Kristem, která propojuje nebe a zemi a různé kontinenty a epochy. Znamená to přijmout dar společenství s Kristem: „nový život“, který je oživován láskou a nasazením pro spravedlnost. Církev je nástroj – „zárodek a počátek“²⁷ – Božího království, nikoli politická utopie. Je Boží přítomností v dějinách a nese v sobě zároveň pravou budoucnost, každou definitivní budoucnost, v níž on bude „všechno ve všem“ (1 Kor 15,28). Tato přítomnost je nezbytná, protože jedině Bůh může dát světu skutečný pokoj a spravedlnost. Boží království není – jak dnes někteří tvrdí – neurčitá skutečnost, která stojí nad všemi náboženskými zkušenostmi a tradicemi a po níž údajně touží všechna náboženství jako po nějakém všeobsáhlém, nerozdílném společenství všech těch, kdo hledají Boha. Boží království je především osoba, která má tvář a jméno Ježíše z Nazareta, obrazu neviditelného Boha.²⁸

Proto může každý svobodný pohyb lidského srdce k Bohu a jeho království podle své přirozenosti vést jen ke Kristu a být zaměřen na vstup do jeho církve, která je účinným znamením jeho Království. Církev je tedy nástroj Boží přítomnosti, a proto také nástroj pravého

²⁶ Srov. např. KLEMENT ALEXANDRIJSKÝ. *Protrepticus* IX,87,3-4 (*SCh* 2,154-155); AUGUSTIN, *Sermo* 14, D [=352A], 3 (*NBA* XXXV/1, 269-271).

²⁷ LG 5.

²⁸ Srov. RM 18: „Jestliže člověk odtrhne království od Ježíšovy osoby, pak již to není království Boží jím zjevené a posléze buď ztratí smysl království a změní se v čistě lidský a ideologický objekt, nebo dojde ke zfalšování Kristovy identity; ten se pak nejeví už jako Pán, kterému je všechno podřízeno (srov. 1 Kor 15,27).

zlidštění lidí a světa. Rozšíření církve v dějinách, které představuje cíl misie, je ve službě Boží přítomnosti skrze jeho království, protože „nelze odloučit království od církve“.²⁹

10. Misionářské hlásání církve je však dnes „ohrožováno teoriemi relativistického druhu, které mají v úmyslu ospravedlnit náboženský pluralismus, a to nejen *de facto*, nýbrž i *de iure* (čili zásadně)“.³⁰ Před delší dobou vznikla situace, v níž mnoha věřícím není jasný vlastní cíl evangelizace.³¹ Dokonce se tvrdí, že požadavek přijímat plnost Božího zjevení jako dar v sobě skrývá postoj intolerance a ohrožení míru.

Kdo takto uvažuje, nedoceňuje skutečnost, že plnost pravdy, již Bůh dává, když se lidem zjevuje, respektuje svobodu, která je stvořena tímž Bohem jako nezničitelné znamení lidské přirozenosti: tato svoboda není indiference, nýbrž zaměření na dobro. Sama katolická víra a Kristova láska vyžadují takový respekt, který je pro evangelizaci podstatný. Proto představuje dobro, jehož podporování nemůže být odděleno od nasazení pro hlásání a pomoci k přijetí plnosti spásy, kterou Bůh lidem nabízí v církvi.

Respektování náboženské svobody³² a její podpora „nás ovšem nesmí učinit lhostejnými k pravdě a k dobru. Právě naopak, láska

²⁹ RM 18. O vztahu mezi církví a královstvím srov. také KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. Deklarace *Dominus Iesus. O jedinečnosti a spásenosné univerzalitě Ježíše Krista a církve* (6. srpna 2000), č. 18-19: Praha : ČBK, 2000.

³⁰ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Dominus Iesus*, č. 4.

³¹ Srov. EN 80: „Ostatně, ... proč by se mělo hlásat evangelium, jestliže jsme již všichni spaseni pouhou čistotou srdce? Jestliže svět a dějiny jsou plné ‚zárodků Božího slova‘, není to jen iluze, jestliže chceme proniknout evangeliem tam, kde již sám Bůh rozesel svá semena?“

³² Srov. BENEDIKT XVI. Promluva ke kardinálskému kolegiu a členům římské kurie při vánoční audienci (22. prosince 2005): *AAS* 98 (2006), 50: „Tak například, jestliže má náboženská svoboda být vyjádřením neschopnosti člověka nalézt pravdu a proto propůjčuje relativismu hodnotu zákona, pozvednutého z úrovně společenské a historické nutnosti na jí nepřiměřenou rovinu metafyziky a tak oloupené o pravý smysl. To má za následek, že nemůže být akceptována tím, kdo věří, že člověk je schopen poznávat Boží pravdu a na základě vnitřní důstojnosti pravdy je vázán na toto poznání. Něco zcela jiného je naproti tomu považovat náboženskou svobodu za nutnost pro lidské soužití nebo i za následek sku-

pobízí Kristovy učedníky k tomu, aby všem lidem zvěstovali pravdu o spáse.³³ Tato láska je cennou pečeti Ducha Svatého, který jako hlavní postava evangelizace³⁴ nepřestává přiklánět srdce k hlásání evangelia a otvírat je k jeho přijetí. Tato láska žije v srdci církve a odtud vyzařuje jako plamen vydanosti až na konec země, až k srdci každého člověka. Neboť celé srdce člověka čeká na setkání s Ježíšem Kristem.

Tak člověk chápe, jak je naléhavá Kristova výzva hlásat evangelium a jak se poslání, které svěřil Pán apoštolům, týká všech pokřtěných: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal.“ (Mt 28,19–20) Tato Ježíšova slova se týkají všech v církvi, každého podle jeho vlastního povolání. V této hodině, v níž žije tolik lidí na poušti, která má mnoho forem, především na „poušti temnoty Boha, vyprázdnění duší bez vědomí důstojnosti a cesty člověka“³⁵, připomněl papež Benedikt světu: „Celá církev a pastýři v ní se musí jako Kristus vydat na cestu, aby vyvedli lidi z pouště na místo života, k přátelství s Božím Synem, který nám dává život, a to život v plnosti.“³⁶ Toto apoštolské nasazení je povinnost a také nezczizitelné právo, totiž vyjádření náboženské svobody, která má své odpovídající eticko-sociální a eticko-politické dimenze.³⁷ Toto právo bohužel není v některých částech světa ještě uznáno zákonem a v jiných zase skutečně respektováno.³⁸

tečnosti. Pravda nemůže být vnucována zvenčí, ale člověk si ji může přisvojit jen skrze proces vnitřního přesvědčení.“

³³ GS 28; srov. EN 24.

³⁴ RM 21-30.

³⁵ BENEDIKT XVI. Homilie během mše sv. na zahájení pontifikátu (24. dubna 2005): *AAS* 97 (2005), 710.

³⁶ *Tamtéž*.

³⁷ Srov. DH 6.

³⁸ Tam, kde se právo na náboženskou svobodu uznává, je obvykle také uznáváno právo každého člověka sdělovat ostatním lidem vlastní přesvědčení s plnou úctou k jejich svědomí i podpora vstupu do vlastního náboženského společenství, jak to mimoto dnes platné právní řády a příslušná právní prohlášení potvrzují.

11. Ten kdo hlásá evangelium, má účast na Kristově lásce, který nás miloval a vydal se za nás (srov. Ef 5,2). Je jeho vyslancem a vyzývá ve jménu Kristově: „Smiřte se s Bohem!“ (2 Kor 5,20) Tato láska je vyjádřením vděčnosti, která vychází z lidského srdce, když se otevře lásce, již dává Kristus, té lásce, „která se šíří po celém světě“.³⁹ Toto vysvětluje nadšení, důvěru a upřímnost (parrhesia), které se projevíly v kázání apoštolů (srov. Sk 4,31; 9,27–28; 26,26; atd.) a které vnímal král Agrippa, když poslouchal Pavla: „Málem mě chceš přesvědčit, abych se stal křesťanem.“ (Sk 26,28)

Evangelizace se neděje jen skrze veřejné kázání evangelia ani skrze činnosti veřejného významu, nýbrž také skrze osobní svědectví, které je vždycky cestou s vysokou misionářskou účinností. „Proto také, vedle všeobecného hlásání evangelia, zůstává v platnosti a uchovává si svou důležitost i jiná, osobní forma, když totiž jedna osoba evangelizuje přímo druhou osobu... Neměly by se vyskytovat případy, kdy naléhavost hlásat radostnou zvěst celým masám lidí má za následek, že se zapomíná na osobní hlásání evangelia, jež proniká do osobního svědomí zvláštním působením slov, jichž se při tom používá.“⁴⁰

V každém případě je třeba nezapomínat na to, že při předávání evangelia patří slovo a svědectví života k sobě.⁴¹ Aby světlo pravdy osvětlilo všechny lidi, potřebuje především svědectví svatosti. Když je slovo v rozporu se způsobem života, sotva může být přijato. Ale ani pouhé svědectví nestačí, „poněvadž i to nejkrásnější svědectví nebude mít po dlouhou dobu žádnou účinnost, nebude-li osvěceno, odůvodněno a zvýrazněno – svatý Petr tomu říká ‚důvody vaší naděje‘ (1Petr 3,15) – jasným a nepochybným hlásáním Pána Ježíše Krista“.⁴²

³⁹ „Che per l’universo squaderna”: Dante Alighieri, La Divina Commedia, Paradiso, XXXIII, 87.

⁴⁰ EN 46.

⁴¹ Srov. LG 35.

⁴² EN 22.

IV. Některé ekumenické důsledky

12. Od svých počátků je ekumenické hnutí úzce spojeno s evangelizací. Jednota je totiž pečetí věrohodnosti misie a druhý vatikánský koncil s politováním konstatoval, že pohoršení rozdělení „poškozuje svatou věc hlásání“.⁴³

Sám Ježíš prosil večer před svou smrtí: „Ať všichni jsou jedno..., aby svět uvěřil.“ (Jan 17,21) Poslání církve je univerzální a není omezeno na určité oblasti země. Evangelizace se ovšem děje různými způsoby podle rozličných situací, v nichž se rozvíjí. Ve vlastním smyslu znamená „*missio ad gentes*“ k těm, kdo neznají Krista. V širším smyslu se mluví o „evangelizaci“, aby se označila obvyklá pastorační péče, a o „nové evangelizaci“, aby se popsala péče o ty, kteří už křesťanskou víru nepraktikují.⁴⁴ Proto existuje evangelizace v zemích, kde nežijí katoličtí křesťané, zvláště v zemích s dlouhou křesťanskou tradicí a kulturou. Zde se požaduje jak skutečný respekt k jejich tradici a duchovnímu bohatství, tak i upřímná vůle ke spolupráci. Katolíci mají bratrsky spolupracovat s odloučenými bratry podle směrnic dekretu o ekumenismu, a to pokud možno společným vyznáváním víry v Boha a v Ježíše Krista před pohany a společnou činností na poli jak sociálním a technickém, tak kulturním a náboženském, s vyloučením všeho zdání indiferentismu, konfuzionismu i nezdravého soupeření.⁴⁵

V ekumenickém nasazení lze rozlišit různé dimenze: nejdříve potřeba *naslouchání*, které je základní podmínkou pro každý dialog. Potom následuje teologická diskuse, v níž se člověk pokouší pochopit vyznání, tradice a přesvědčení druhých a může dospět k souhlasu mnohdy zakrytému sporem. Neoddělitelně od toho všeho nesmí chybět jiná podstatná dimenze ekumenického úsilí: potvrzení a hlásání prvků, které nepředstavují zvláštní zvyklosti nebo teologické nuance, nýbrž patří k samotné tradici víry.

Ekumenismus má ale nejen institucionální rozměr, který směřuje k tomu, aby se prohlubovalo stávající „částečné společenství křesťan-

⁴³ UR 1; srov. RM 1 a 50.

⁴⁴ Srov. RM 34.

⁴⁵ Srov. AG 15.

nů směrem k plnému společenství v pravdě a lásce“.⁴⁶ Je úkolem každého jednotlivého věřícího, především skrze modlitbu, pokání, studium a spolupráci. Vždy a všude má každý katolický věřící právo a povinnost svědčit o své vlastní víře a hlásat ji v její plnosti. S nekatolickými křesťany musí katolík vstoupit v dialog, v němž je respektována láska a pravda. Tento dialog není jen výměnou myšlenek, ale i darů,⁴⁷ aby jim mohla být nabídnuta plnost prostředků ke spáse.⁴⁸ Tak se dospívá ke stále hlubšímu obrácení ke Kristu.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že rozhodnutí nekatolického křesťana, který je přesvědčen o katolické pravdě a z důvodů svědomí žádá o to, aby vstoupil do plného společenství s katolickou církví, je třeba respektovat jako dílo Ducha Svatého a jako výraz svobody svědomí a náboženské svobody. V tomto případě se nejedná o proselytismus v negativním smyslu, který tento pojem získal.⁴⁹ Druhý vatikánský koncil v *dekretu o ekumenismu* výslovně potvrdil: „Je zřejmé, že se příprava a smíření těch jednotlivců, kteří touží po plném katolickém společenství, svou povahou od ekumenického díla liší. Není tu však žádný rozpor, neboť obojí vychází z podivuhodného Božího řízení.“⁵⁰ Toto dílo proto neubírá nic z práva a odpovědnosti za hlásání plnosti katolické víry ostatním křesťanům, kteří ji chtějí svobodně přijmout.

Takové pojetí přirozeně vyžaduje, abychom se vyvarovali každého protiprávního nátlaku. „Při šíření náboženské víry a při zavádění

⁴⁶ JAN PAVEL II. Encyklika o ekumenickém úsilí *Ut unum sint* (25. května 1995), č. 14. Praha : Zvon, 1995.

⁴⁷ Srov. *tamtéž*, 28.

⁴⁸ Srov. UR 3 a 5.

⁴⁹ Původně vychází pojem „proselytismus“ z hebrejského prostředí, kde byl za „proselytu“ označován člověk „pohanského“ původu, který se připojil k „vyvolenému lidu“. Tak byl pojem „proselytismus“ užíván i v křesťanském prostředí, často jako synonymum pro misionářskou činnost. V novější době pojem získal negativní nádech jako nábor pro vlastní náboženství s prostředky a podněty, které protirečí duchu evangelia a nedbají na svobodu a důstojnost osoby. V tomto smyslu je třeba chápat pojem „proselytismus“ v souvislosti s ekumenickým hnutím: srov. The Joint Working Group between the Catholic Church and the World Council of Churches, *The Challenge of Proselytism and the Calling to Common Witness* (1995).

⁵⁰ UR 4.

zvyků je však vždycky třeba zdržet se všeho, co by působilo dojmem donucování nebo nečestného či nevhodného přemlouvání, zvláště když jde o lidi prosté nebo chudé.⁵¹ Svědectví pravdě nechce mít nic do činění s násilím, s donucovacími opatřeními ani s úskoky, které protřečí evangelium. Láska je nezištná.⁵² Láska a svědectví o pravdě směřují k tomu, aby přesvědčovali především silou Božího slova (srov. 1 Kor 2,3–5; 1 Sol 2,3–5).⁵³ Křesťanská misie se opírá o sílu Ducha Svatého a samotnou hláсанou pravdu.

V. Závěr

13. Evangelizační působení církve nesmí nikdy skončit. Neboť nikdy nebude církvi chybět přítomnost Pána Ježíše v síle Ducha Svatého, přece to sám slíbil: „Já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa.“ (Mt 28,20) Dnes rozšířené relativistické a irenistické názory v náboženské oblasti vůbec neposkytují platné zdůvodnění proto, abychom se stáhli z tohoto namáhavého, ale fascinujícího poslání, které patří k podstatě církve a „představuje její přednostní úkol“.⁵⁴ „*Caritas Christi urget nos* – láska Kristova nás nutí.“ (2 Kor 5,14) To dosvědčuje velký počet věřících, kteří – poháněni Kristovou láskou – na sebe v průběhu celých dějin brali námahu a činnosti všeho druhu, aby hlásali evangelium celému světu a ve všech vrstvách společnosti, a tak neustále napomínali a vyzývali všechny křesťanské generace k velkodušnému následování Kristova pověření. Proto papež Benedikt XVI. připomíná: „Hlásání a svědectví evangelia jsou nejzákladnější služba, kterou mohou křesťané poskytnout každému člověku jednotlivě a celému lidskému pokolení. Jsou přece povolání k tomu, aby všem zprostředkovávali Boží lásku, která se plně zjevila

⁵¹ DH 4.

⁵² Srov. BENEDIKT XVI. Encyklika *Deus caritas est* (25. prosince 2005), 31c. Praha : Paulínky, 2006.

⁵³ Srov. DH 11.

⁵⁴ BENEDIKT XVI. Homilie při návštěvě baziliky sv. Pavla za hradbami (25. dubna 2005): *AAS* 97 (2005), 745.

v jediném Spasiteli světa, Ježíši Kristu.“⁵⁵ Láska, která pochází od Boha nás s ním sjednocuje a „nás proměňuje v ‚My‘, které překonává naše rozdělení a utváří z nás jedno, a to až do doby, kdy na konci Bůh bude ‚všechno ve všem‘ (1 Kor 15,28)“.⁵⁶

Papež Benedikt XVI. schválil na audienci udělené níže podepsanému kardinálu prefektovi dne 6. října 2007 tuto instrukci, která byla přijata na řádném zasedání Kongregace pro nauku víry, a nařídil její vydání.

V Římě, v sídle Kongregace pro nauku víry, 3. prosince 2007, v den památky sv. Františka Xaverského, patrona misíí.

kard. William Levada
prefekt

✠ Angelo Amato SDB
*titulární arcibiskup ze Sily
sekretář*

⁵⁵ BENEDIKT XVI. Promluva k účastníkům Mezinárodního kongresu ke 40. výročí vyhlášení koncilního dekretu o misijní činnosti církve *Ad gentes* (11. března 2006): *AAS* 98 (2006), 334.

⁵⁶ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, č. 18.

OBSAH

Použité značky a zkratky.....	2
I. Úvod	3
II. Některé antropologické důsledky	5
III. Některé ekleziologické důsledky.....	10
IV. Některé ekumenické důsledky	15
V. Závěr.....	17

